

Kannuksen kaupungin hankintaohjeet

Kaupunginhallitus 4.9.2018 § 106

Kaupunginhallitus 18.8.2020 § 125

Kaupunginhallitus 14.9.2021 § 175

Sisällysluettelo

1. Hankintalainsäädäntö ja hankintaohjeen soveltaminen.....	3
2. Hankintaperiaatteet.....	5
2.1. Hankintalain (3 §) mukaiset peruseriaatteet.....	5
2.2. Kannuksen kaupungin hankintaperiaatteet.....	7
3. Hankinnan ennakoitu arvo.....	8
3.1. Hankinnan ennakoidun arvon määrittely.....	8
3.2. Pilkkomiskielto.....	8
3.3. Hankinnan jakaminen osiin.....	8
3.4. Hankintojen jakautuminen ennakoidun arvon perusteella.....	9
3.4.1. Pienhankinnat eli kansallisen kynnyсарvon alittavat hankinnat.....	9
3.4.2. Kansallisen kynnyсарvon ylittävät hankinnat.....	9
3.4.3. EU-kynnyсарvon ylittävät hankinnat.....	9
4. Hankintaprosessin vaiheet.....	10
4.1. Hankintojen valmisteluvaihe.....	10
4.2. Kilpailutusvaihe.....	10
4.2.1. Tarjouspyyntö.....	10
4.2.2. Ilmoitusvelvollisuus.....	11
4.2.3. Tarjousaika.....	11
4.3. Tarjousten vertailuvaihe.....	11
4.3.1. Tarjousten vastaanottaminen ja avaus.....	11
4.3.2. Tarjoajien soveltuvuuden tarkastaminen.....	12
4.3.3. Tarjousten täsmentäminen.....	12
4.3.4. Pakollinen poissulkeminen.....	12
4.3.5. Tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden tarkistaminen.....	12
4.3.6. Tarjousten vertailu.....	12
4.3.7. Poikkeuksellisen alhainen tarjoushinta.....	13
4.4. Hankintapäätösvaihe.....	13
4.4.1. Hankintapäätös.....	13
4.4.2. Hankintapäätöksen tiedoksianto.....	14
4.4.3. Hankintaoikaisu.....	14
4.5. Hankintasopimuksen tekovaihe.....	14
5. Erinäiset määräykset.....	16
5.1. Hankintojen valvonta.....	16
5.2. Hankinta-asiakirjojen julkisuus.....	16

1. Hankintalainsäädäntö ja hankintaohjeen soveltaminen

Uudet hankintalait, eli Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016 = ”hankintalaki” ja Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1398/2016 = ”erityisalojen hankintalaki” tulivat voimaan 1.1.2017.

Julkisiin hankintoihin sovelletaan lisäksi Hallintolakia (434/2003), Julkisuuslakia (621/1999), EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (2016/679), Tilaajavastuulakia (1233/2006), Lakia kaupallisten sopimusten maksuehdoista (30/2013), Korkolakia (1982/633) sekä Arvonlisäverolakia (1501/1993). Hankintoihin saattaa sisältyä myös omaa erityislainsäädäntöä. Lait löytyvät osoitteesta www.finlex.fi.

Hankintalainsäädännön tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Lainsäädäntöä sovelletaan järjestelyihin, jotka täyttävät julkisen hankintasopimuksen tai käyttöoikeussopimuksen määritelmän. Hankintalain mukaan hankintasopimuksella tarkoitetaan kirjallista sopimusta, joka on tehty yhden tai useamman hankintayksikön ja yhden tai useamman toimittajan välillä ja, jonka sisältönä on rakennusurakan toteuttaminen, tavaran hankinta tai palvelun suorittaminen. Julkiset hankinnat erotetaan muista hankinnoista siten, että niiden tekijöinä ovat laissa tarkoitetut hankintayksiköt, kuten esimerkiksi kuntien viranomaiset.

Hankintalakia sovelletaan vain EU-kynnysarvot ja kansalliset kynnysarvot ylittäviin hankintoihin. Kynnysarvojen alle jääviin niin sanottuihin pienhankintoihin ei sovelleta hankintalakia. Lainsäädännöllisesti EU-kynnysarvot ja kansalliset kynnysarvot eroavat siten, että kansalliset kynnysarvot perustuvat kansalliseen lainsäädäntöön, kun taas EU-kynnysarvot perustuvat GPA -sopimukseen sekä komission antamaan asetukseen. EU-kynnysarvoja tarkistetaan kahden vuoden välein, kun taas kansallisia kynnysarvoja voidaan muuttaa ainoastaan kansallisen lainsäädännön muutoksin.

Kansalliset kynnysarvot (ilman arvonlisäveroa) 1.1.2017 alkaen (hankintalaki 25 §)

Hankinnan laji	Euroa
Tavarat, palvelut ja suunnittelukilpailut	60 000
Rakennusurakat	150 000
Sosiaali- ja terveystalvet	400 000
Muut erityiset palvelut	300 000
Käyttöoikeussopimukset	500 000

EU-kynnysarvot (ilman arvonlisäveroa) 1.1.2018 alkaen (hankintalaki 26 §)

Hankinnan laji	Euroa
Tavarat, palvelut ja suunnittelukilpailut	221 000
Rakennusurakat	5 548 000

Sidosyksikköhankinnat

Hankintayksikön ei tarvitse kilpailuttaa hankintojaan lainsäädännön mukaisesti, mikäli hankinta tehdään hankintalaissa tarkoitettulta sidosyksiköltä, vaikka sopimus täyttäisikin hankintalain mukaiset hankintasopimuksen tunnusmerkit. Sidosyksikköhankinta on eräs merkittävimmistä soveltamisalapoikkeuksista hankintalainsäädännössä. Sidosyksikköhankinnasta käytetään myös usein nimitystä in-house hankinta.

Sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintalain mukaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä. Lisäksi edellytyksenä on, että hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa yksikköön samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa ja että yksikkö harjoittaa enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa.

Hankinnan säilyminen sidosyksikköhankintana arvioidaan hankintalain 15 §:n ja oikeuskäytännön perusteella. Vastaavasti hankintalain 16 §:n mukaan arvioidaan, onko kuntien yhteistoiminnan kohdalla kysymys kaupallisesta taloudellista vastiketta vastaan tapahtuvasta hankinnasta vai laaja-alaisemmasta hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävästä yhteistoiminnasta.

Hankinnan rahoitustapa ei vaikuta hankintalainsäädännön soveltamiseen. Aina kun hankinnan suorittaa hankintalaissa tarkoitettu hankintayksikkö, sovelletaan lakia julkisista hankinnoista rahoitustavasta riippumatta. Näin mm. projekti- ja hankerahoituksella tehtävät materiaalin ja palveluiden ostot tehdään noudattaen Kannuksen kaupungin hankintaohjetta. Samalla tulee huomioida rahoituspäätöksissä mainitut hankinnan erityisehdot

Kannuksen kaupungin hankintaohjetta sovelletaan kaikkiin Kannuksen kaupungin työyksiköihin ja laitoksiin. Ohjeiden merkitys korostuu kansalliset kynnysarvot alittavien, eli pienhankintojen kohdalla, joihin ei sovelleta hankintalain velvoitteita. Hankintaohjeessa annetaan toimintaohjeita myös kansalliset kynnysarvot ylittäviin hankintoihin, joiden kohdalla on lisäksi otettava huomioon mahdolliset hankintalain ja -asetuksen yksityiskohtaiset velvoitteet.

2. Hankintaperiaatteet

Hankintalain 2 §:n mukaan tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankintatoimi on pyrittävä järjestämään siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin. Kansalliset kynnysarvot alitavissa hankinnoissa on pyrittävä huomioimaan hankinnan kokoon ja laajuuteen nähden riittävä avoimuus ja syrjimättömyys.

Kokonaan ilman tarjouskilpailua hankinta voidaan tehdä ainoastaan erittäin painavista syistä. Erittäin painavia syitä voivat olla hankinnan kiireellisyys, kilpailuttamisesta koituvat kustannukset ovat suhteettoman suuria hankintaan nähden, hankinnan vähäinen arvo sekä hankinnan kiireellisyys. Suorahankintaa ei tule käyttää pääasiallisena hankintamuotona. Hankinta suoramyyjiltä on kiellettyä.

Hyvän hallintotavan peruseriaatteet ovat yhdenvertaisuus, tarkoituksenmukaisuus, objektiivisuus, suhteellisuus sekä luottamuksellisuus. Hyvän hallinnon periaatteita noudatetaan julkisissa hankinnoissa hankinnan arvosta tai laadusta riippumatta.

2.1. Hankintalain (3 §) mukaiset peruseriaatteet

Hankintayksikön on kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia ja muita toimittajia tasapuolisesti ja syrjimättömästi sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Jos tarjouskilpailussa ehdokkaana tai tarjoajana on hankintayksikön organisaatioon kuuluva yksikkö, hankintayksikön omistama yhteisö tai laitos taikka toinen hankintayksikkö, sitä on kohdeltava samalla tavoin kuin muita ehdokkaita ja tarjoajia.

Tasapuolisuus

Kaikkia tarjouskilpailuun osallistuvia on kohdeltava tasapuolisesti. Tämä tarkoittaa mm. että tarjouspyyntöä tai muita hankinta-asiakirjoja ei saa laatia siten, että hankinnan kohteen määrittely asettaa tarjoajat epätasa-arvoiseen asemaan. Tarjoajien ja tarjousten arvioinnissa tasapuolisuusvaatimus edellyttää, että asetetut vaatimukset koskevat samalla tavoin

kaikkia tarjoajia. Toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei saa kohdella eri tavoin eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavoin, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua.

Uuden hankintalain yhtenä tavoitteena on helpottaa pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia päästä mukaan julkisiin hankintoihin. Hankinnan suunnitteluvaiheessa on huomioitava se, miten varmistetaan pienten ja keskisuurten yritysten mukaan pääsy. Yksi ehkä helpoimmin toteutettava seikka on hankinnan jakaminen pienempiin kokonaisuuksiin tai puitejärjestelyissä mukaan otettavien yritysten määrän lisääminen, jolloin useampi yritys voi saada osansa sopimuksesta.

Syrjimättömyys

Ehdokkaita ja tarjoajia on kohdeltava julkisissa hankinnoissa samalla tavalla riippumatta selaisista tekijöistä, jotka eivät liity hankinnan toteuttamiseen. Tällaisia tekijöitä ovat erityisesti ehdokkaiden tai tarjoajien kansallisuus taikka sijoittautuminen johonkin jäsenvaltioon tai alueelle. Syrjimätön kohtelu edellyttää siten myös, että eri paikkakunnilta olevia ehdokkaita tai tarjoajia kohdellaan samalla tavoin kuin esimerkiksi oman kunnan yrityksiä. Syrjimättömyysperiaatteen on tulkittu tarkoittavan, että hankinnalle asetetut vaatimukset eivät saa olla paikallisia, tiettyä aluetta suosivia tai syrjiviä.

Avoimuus

Avoimuusperiaate perustuu unionin perustamissopimusta koskevaan oikeuskäytäntöön sekä hallinnon avoimuutta koskeviin vaatimuksiin, joista on säädetty muun muassa hallintolaissa (434/2003) sekä laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Avoimuusperiaate edellyttää, että hankintamenettelyä koskevia tietoja ei salata, hankinnasta ilmoitetaan julkisesti, tarjouskilpailun ratkaisemisesta tiedotetaan tarjouskilpailuun osallistuneille ja, että hankintaa koskevat asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia. Avoimuusperiaatteesta johtuen tarjouspyyntö on saatettava avoimesti kaikkien halukkaiden saataville tai niille, jotka esimerkiksi rajoitetussa menettelyssä on valittu tarjousmenettelyyn. Avoimuusperiaatteen toteuttamista rajoittavat eräät salassapitotarpeet (mm. liike- ja ammattisalaisuudet), jotka on yksilöity viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevassa lainsäädännössä.

Hankinnat tulee ilmoittaa asianmukaisessa laajuudessa riittävän avoimesti kansallisessa HILMA- ilmoituskanavassa, eli työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämässä sähköisessä ilmoituskanavassa, jossa hankintayksiköt ilmoittavat julkisista hankinnoistaan, EU-hankinnoissa myös Euroopan laajuudessa TED -kanavassa sekä pienhankinnat pienhankintakanavassa. Hankintalain uudistuksen tavoitteena on ollut myös sähköisten viestintävälineiden käyttö kilpailuttamisessa. EU-hankinnoissa on 18.10.2018 alkaen kaikki viestintä hoidettava sähköisesti tietoturvasäikeiden huomioiden.

Kannuksen kaupungin pienhankinnoissa käytetään hankintojen elinkaari palveluiden sähköistä kilpailutusjärjestelmää ja kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa HILMA-ilmoituskanavaa.

Suhteellisuus

Suhteellisuusperiaate edellyttää, että hankintamenettelyn vaatimukset ovat oikeassa suhteessa tavoiteltavan päämäärän kanssa. Siten esimerkiksi tarjoajien soveltuvuusehtojen

asettamisessa on huomioitava hankinnan luonne ja arvo. Samaten tarjouspyynnön sisältöön tai tarjousmenettelyn ehtoihin liittyvien vaatimusten tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan laatuun nähden. Suhteellisuusperiaatteen on katsottu oikeuskäytännössä merkitsevän myös kohtuullisuuden vaatimusten huomioon ottamista. Suhteellisuusperiaatteen vaatimukset ovat nähtävissä muun muassa hankintalain säännöksessä, joka kieltää hankintayksiköitä asettamasta liian korkeita liikevaihtovaatimuksia tarjouskilpailuun osallistuville toimittajille. Hankintalain 85 §:n mukaan vähimmäisliikevaihtovaatimus voi olla enintään kaksi kertaa hankintasopimuksen ennakoidun arvon suuruinen.

2.2. Kannuksen kaupungin hankintaperiaatteet

- hankintatoimea ohjaa lainsäädäntö (mm. hankintalaki, julkisuuslaki), kaupungin strategia, kaupunginhallituksen hyväksymät hankintaperiaatteet ja hankintaohjeistus
- hankintatoimi on osa kaupungin strategista johtamista, josta vastaa kaupunginjohtaja
- kaupungissa on käytössä hajautettu hankintojen toimintamalli. Tämä tarkoittaa sitä, että hankintoihin liittyvät toimet, eli suunnittelun, kilpailuttamisen ja itse hankinnan toteuttaa se, jonka toimialaan hankinta kuuluu. Kaupungin toimialojen yhteisiin hankintoihin liittyvästä suunnittelusta ja kilpailutuksesta vastaa se toimiala, jonka toimialaa hankinta varsinaisesti on, mutta itse hankinnat toteuttaa kukin toimiala omista määrärahoistaan. Yhteisten hankintojen osalta hankintaprosessista vastaava toimiala suunnittelee hankinnan yhdessä niiden toimialojen kanssa, joita hankinta koskee. Toimialat on määritelty hallintosäännön 16 §:ssä
- hankinnat toteutetaan talousarviomäärärahojen puitteissa ja niistä tekee asianmukaiset hankintapäätökset joko toimitus- tai viranhaltija hallintosäännön, ratkaisuvallan delegointipäätösten ja hankintaohjeen mukaisesti
- hankinnoissa voidaan käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia
- hankinnoissa huomioidaan vastuullisuuteen liittyviä asioita, kuten energia- ja materiaalitehokkuus, ympäristöystävällisyys, vaatimukset ympäristön kannalta hyvistä viljely- ja tuotantomenetelmistä ja eläinten hyvinvointia ja elintarviketurvallisuutta edistävistä, Suomen lainsäädännön mukaisista tavoista, lähituotannon ja innovoinnin kannustaminen, heikosti työllistyvien työllistyminen sekä harmaan talouden torjunta
- hankinnoissa otetaan huomioon myös pk-yritysten osallistumismahdollisuudet ja pyritään edistämään lähituotannon hyödyntämistä
- hankinnoista tiedotetaan avoimesti ja ajoissa. Pienhankinnoissa käytetään hankintojen elinkaari- ja palveluiden sähköistä kilpailutusjärjestelmää. Kansallisen kynnysarvon ylittävät hankinnat julkaistaan HILMA -palvelussa. Hankintafoorumeissa käydään vuoropuhelua yrittäjien ja muiden sidosryhmien kanssa
- päätöksenteossa tehdään yritysvaikutusten arviointi kaupungin kokonaisuutena huomioiden.

3. Hankinnan ennakoitu arvo

3.1. Hankinnan ennakoidun arvon määrittely

Hankinnan ennakoidun arvolla on merkitystä, kun arvioidaan hankinnan toimivaltakysymyksiä sekä kynnyksarvojen määräytymistä hankinnassa. Hankinnan ennakoitua arvoa laskettaessa on käytettävä suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa. Arvoa laskettaessa on huomioitava mahdolliset vaihtoehdoiset toteutustavat ja hankintasopimukseen sisältyvät optio- ja pidennysehdot sekä ehdokkaille ja tarjoajille mahdollisesti maksettavat palkkiot ja korvaukset. Määräaikaisissa sopimuksissa ennakoitu arvo lasketaan koko sopimus- ja mahdollisen optiokauden ajalta; toistaiseksi voimassa olevien sopimusten arvo lasketaan 48 kuukauden ajalta.

3.2. Pilkkomiskielto

Hankintalainsäädännön kiertämiseksi hankinnan pilkkominen tai arvon keinotekoinen alentaminen ei ole sallittua. välttämiseksi. Kiellettyä on esimerkiksi pilkkoa samanlaisista tavaroista koostuva hankinta osissa kilpailutettavaksi. Ilman kilpailuttamista samanaikaisesti tai lyhyehkön ajan kuluessa tilattavien samanlaisten tavaroiden, palvelujen tai rakennustöiden osalta kysymyksessä voidaan katsoa olevan pilkkomiskiellon vastainen menettely. Toistuvat hankinnat voidaan toteuttaa esimerkiksi puitejärjestelyin.

3.3. Hankinnan jakaminen osiin

Pilkkomiskielto ei kuitenkaan estä hankinnan jakamista osiin sellaisissa tapauksissa, joissa kunkin erän hankinta toteutetaan hankintalain menettelytapavaatimusten mukaisesti. Laajan hankinnan jakaminen osiin saattaa olla hankinnasta aiheutuvan taloudellisen tai teknisen riskin jakamisen tai kilpailuolosuhteiden huomioimisen kannalta perusteltua. Jotta tarjouskilpailuun osallistuisi riittävästi tarjoajia, on erityisesti yhteishankinnoissa pohdittava osatarjousten mahdollistamista. Tällöin myös pienet ja keskisuuret yritykset voivat osallistua tarjouskilpailuihin. Hankintalaki kannustaa tällaiseen jakamiseen ja tästä säädetään tarkemmin hankintalain 75 §:ssä. Menettely ei ole pilkkomiskiellon vastaista, jos sen tavoitteena ei ole lain velvoitteiden kiertäminen.

3.4. Hankintojen jakautuminen ennakoidun arvon perusteella

3.4.1. Pienhankinnat eli kansallisen kynnsarvon alittavat hankinnat

- Hankintalaissa ei ole määräyksiä pienhankinnoista
- Pienhankintoja tehtäessä otetaan huomioon EU:n perustamissopimuksen mukaiset yleiset periaatteet eli tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun, avoimuuden ja suhteellisuuden periaatteet sekä hyvän hallinnon periaatteet
- Alle 10 000 euron arvoisista hankinnoista voidaan tehdä suorahankinta ilman kilpailutusta. Hinta tarkistetaan, mikäli mahdollista, vähintään kolmelta (3) toimittajalta
- 10 000 – 60 000 euron hankinnat kilpailutetaan ensisijaisesti hankintojen elinkaari- ja palveluiden sähköisessä kilpailutusjärjestelmässä
- Valintaperusteena voivat olla halvin hinta tai kokonaistaloudellinen edullisuus. Kokonaistaloudellisen edullisuuden arviointiperusteet on kuvattava tarjouspyynnössä selkeästi
- 10 000 euroa ylittävistä pienhankinnoista tehdään kirjallinen hankintapäätös. Pienemmät hankinnat dokumentoidaan muulla tarkoituksenmukaiseksi katsotulla tavalla, esimerkiksi sähköpostiviestillä tai tilausvahvistuksella.

3.4.2. Kansallisen kynnsarvon ylittävät hankinnat

Hankinnan laji	Euroa
Tavarat, palvelut ja suunnittelukilpailut	60 000
Rakennusurakat	150 000
Sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut	400 000
Muut erityiset palvelut	300 000
Käyttöoikeussopimukset	500 000

- Kansallisten hankintojen sääntely sekä kynnsarvot perustuvat kansalliseen lainsäädäntöön
- Hankintoja koskee hankintalain mukainen kilpailuttamis- ja ilmoittamisvelvoite
- Ilmoitukset julkaistaan HILMA:ssa
- Hankinnasta tehdään kirjallinen hankintapäätös

3.4.3. EU-kynnsarvon ylittävät hankinnat

- Kilpailutettava hankintadirektiivin mukaisilla kilpailuttamismenetelmillä
- EU-laajuinen ilmoitusvelvollisuus
- EU-hankintailmoitukset tehdään HILMA:ssa, josta ne toimitetaan automaattisesti julkaistavaksi Euroopan unionin virallisen lehden täydennysosassa (S-osa) sekä TED-tietokantaan (Tenders Electronic Daily)
- Tarjous tulee voida jättää sähköisesti alkaen 10/2018
- Oikeusturvakeinot hankintaoikaisupyyntö sekä valitus markkinaoikeuteen

4. Hankintaprosessin vaiheet

Hankintaprosessi voidaan jakaa viiteen erilaiseen vaiheeseen. Vaiheita ovat valmistelu-, kilpailutus-, vertailu- ja päätöksenteko-, hankintasopimus- ja sopimuksen seurantavaihe. Ohjeistukset koskevat myös pienhankintoja eli kansallisen kynnysarvon alittavia hankintoja, jotka kilpailutetaan.

4.1. Hankintojen valmisteluvaihe

Hankinnan valmistelu aloitetaan tarveselvityksellä ja hankinnan sisällön määrittelyllä. Valmisteluvaiheessa kartoitetaan kaupungin muiden yksiköiden tarpeet kyseessä olevan hankinnan osalta. Valmisteluvaiheessa huomioidaan sekä hankinnan yleiset periaatteet että kaupungin omat hankintaperiaatteet.

Tässä vaiheessa kartoitetaan markkinoilla olevat vaihtoehdot ja käydään vuoropuhelua markkinoilla olevien toimijoiden kanssa. Markkinakartoituksessa hankintayksikkö antaa tietoja tulevasta hankinnasta ja pyytää mahdollisia tarjoajia keskustelemaan tai kommentoimaan hankinnan ehtoja ja vaatimuksia. Hankintayksikön on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei markkinakartoitus johda kilpailun vääristymiseen tai hankintalain 3 §:n mukaisten periaatteiden vaarantumiseen. Markkinakartoitus voidaan toteuttaa esimerkiksi julkaisemalla hankintojen elinkaaripalveluiden sähköisessä kilpailutusjärjestelmässä tai HILMA:ssa tietopyyntö, keräämällä tietoa erilaisissa tapahtumissa ja messuilla tai kysymällä tietoja suoraan toimittajaehdokkailta.

Hankinnoissa voidaan hyödyntää yhteishankintoja, puitejärjestelyjä sekä muita mahdollisia yhteistyömuotoja. Etenkin volyymihankinnoissa yhteistyömahdollisuuksia kannattaa hyödyntää, koska isommat yksiköt ovat toimittajan näkökulmasta kiinnostavampia kohteita kuin pienet hankintayksiköt.

4.2. Kilpailutusvaihe

4.2.1. Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö on hankintaa koskevan kilpailutuksen keskeisin asiakirja. Tarjouspyynnön tarkoituksena on päästä hankintayksikön tarpeita tyydyttävään tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun kustannustehokkaasti. Tarjouspyyntö on laadittava noudattaen hankintaperiaatteita. Tarjouspyynnön on oltava yksiselitteinen ja sen on tuotettava vertailukelpoisia tarjouksia hankintayksikön arvioitavaksi.

Tarjouspyynnön sisältö

- Hankinnan kohteen määrittely tai hankekuvaus sekä hankinnan kohteeseen liittyvät muut laatuvaatimukset
- Viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen
- Määräaika tarjousten tekemiselle
- Osoite, johon tarjoukset on toimitettava

- Kieli tai kielet, joilla tarjoukset on laadittava
- Tarjousasiakirjojen esittämistä ja muotoa koskevat muut vaatimukset
- Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä neuvottelujen alkamispäivä sekä neuvotteluissa käytettävä kieli tai kielet
- Ehdokkaiden tai tarjoajien taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä soveltuvuutta ja ammatillista pätevyyttä koskevat ja muut vaatimukset sekä EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa pyyntö täydentää yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja (ESPD) ja luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan sekä tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan on soveltuvuuden arviointia varten toimitettava
- Kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteet ja niiden suhteellinen painotus, kohtuullinen vaihteluväli tai poikkeuksellisissa tapauksissa vertailuperusteiden tärkeysjärjestys. Tavarahankinnoissa valintaperusteena voidaan käyttää halvinta hintaa.
- Tarjousten voimassaoloaika
- Tarjouksen toimittaminen
- Keskeiset sopimusehdot
- Muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjousten tekemisessä.

4.2.2. Ilmoitusvelvollisuus

Sähköisessä ilmoituskanavassa HILMA:ssa on ilmoitettava kaikista EU-hankinnoista ja kansallisen kynnysarvon ylittävistä hankinnoista. EU-hankinnoissa on lisäksi tehtävä jälki-ilmoitus, kun siitä on tehty sopimus, tai hankinta on keskeytetty. Jälki-ilmoitusvelvollisuus koskee myös hankintoja, joista on julkaistu ainoastaan ennakkoilmoitus eikä lainkaan hankintailmoitusta. Pienhankinnat ilmoitetaan hankintojen elinkaaripalveluiden sähköisessä kilpailutusjärjestelmässä.

4.2.3. Tarjousaika

Pienhankinnoissa ja kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa on tarjoajille varattava, hankinnan luonne ja laajuus huomioon ottaen, riittävä aika tarjousten tekemiselle. Tyypillisesti tarjousten jättämiseen varataan aikaa 2 – 3 viikkoon tarjouksen julkaisemisesta. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa vähimmäistarjousajat on säädetty hankintalaissa.

4.3. Tarjousten vertailuvaihe

4.3.1. Tarjousten vastaanottaminen ja avaus

Tarjoukset on otettava vastaan tarjouspyynnössä ilmoitetulla tavalla. Lähtökohtana on tarjouksien toimittaminen sähköisten kilpailutusjärjestelmien kautta. Tarjoukset voidaan toimittaa myös postitse tai sähköpostitse kaupungin kirjaamoon. Tarjouksen saapumisaika ja vastaanottajan nimi kirjataan määräaikana saapuneisiin tarjouksiin. Määräajan jälkeen saapuneet tarjoukset hylätään. Tarjoukset on pidettävä suljettuina avaustilaisuuteen saakka.

Tarjouksen avaustilaisuuden järjestää hankintayksikkö. Avaustilaisuudesta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään tilaisuuden aika ja paikka sekä läsnäolijat, luettelo tarjoajista sekä tarjousten lukumäärä. Pöytäkirjaan merkitään myös määräajan jälkeen saapuneet tarjoukset sekä mahdolliset muut havainnot tarjouksista.

4.3.2. Tarjoajien soveltuvuuden tarkastaminen

Hankintayksiköllä on oikeus asettaa vaatimuksia tarjoajan/ehdokkaan soveltuvuudesta. Asetettujen vaatimusten täytyy olla oikeassa suhteessa hankinnan kokoon nähden. Tarjoajien soveltuvuuden tarkastaminen on hankintayksikön vastuulla. Tarjoajien soveltuvuus arvioidaan tarjouspyynnössä tarjoajille esitettyjen vaatimusten mukaisesti. Tarjoajat, jotka eivät täytä soveltuvuusehtoja, suljetaan pois tarjouskilpailusta ennen tarjousten vertailua.

4.3.3. Tarjousten täsmentäminen

Saadut tarjoukset ovat lähtökohtaisesti lopullisia, eikä niitä näin ollen ole jälkikäteen mahdollista muuttaa, parantaa tai täydentää. Tarjousten paranteleminen, esim. hinnan korjaaminen, on ehdottomasti kiellettyä. Tarjouksia voidaan kuitenkin täsmentää, mikäli tarjouspyynnössä, osallistumishakemuksessa on ristiriitaisuuksia tai tulkinnanvaraisuutta. Täsmennyksien pyytäminen ei saa heikentää muiden tarjouskilpailussa mukana olevien tarjoajien tai ehdokkaiden asemaa.

4.3.4. Pakollinen poissulkeminen

Hankintalain 80 §:n mukaan hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja on tuomittu lainkohdassa luetelluista rikoksista rangaistukseen.

4.3.5. Tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden tarkistaminen

Ennen varsinaista tarjousten vertailua varmistetaan saatujen tarjouksien tarjouspyynnön mukaisuudesta. Ainoastaan ne tarjoukset, jotka täyttävät tarjouspyynnön mukaisuuden, voivat edetä varsinaiseen tarjousten vertailuvaiheeseen. Hankintayksikön on varmistettava, että tarjoukset täyttävät kaikki hankintayksikön asettamat ehdottomat vaatimukset. Ne tarjoukset, jotka täyttävät kaikki hankintayksikön asettamat ehdottomat vaatimukset otetaan mukaan tarjousten vertailuvaiheeseen.

4.3.6. Tarjousten vertailu

Kaikki ne tarjoukset, jotka ovat tarjouspyynnön mukaisia, täytyy vertailla käyttäen kaikkia tarjouspyynnössä kuvattuja vertailuperusteita käyttäen. Hankintayksikkö voi käyttää ainoastaan tarjouspyynnössä kuvattuja vertailuperusteita. Kunkin vertailuperusteen soveltaminen täytyy käydä asiakirjoista selkeästi ilmi. Pelkkien numeeristen arvojen ilmoittamista ei voida pitää riittävänä, vaan jokaisesta tarjouksesta on oltava kuvaus pisteiden muodostumisesta. Tarjouksista tehdyn vertailun perusteella hankintayksikön on valittava aina kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous.

4.3.7. Poikkeuksellisen alhainen tarjoushinta

Täysin tarjouspyynnön mukainen tarjous voi kuitenkin sisältää poikkeuksellisen alhaisen tarjoushinnan. Hinta voi olla niin alhainen, ettei se hankintayksikön näkemyksen mukaan mahdollista hankinnan toteuttamista tarjouspyynnössä esitetyllä tavalla. Hankintayksikön velvollisuus on näissä tapauksissa pyytää toimittajalta kirjallista lisäselvitystä toteutustavasta, hinnasta ja sen perusteista. Hankintayksiköllä on oikeus hylätä tarjous, jos saadun selvityksen perusteella tarjoajan laskelmat tarjoushinnasta ovat olleet epärealistiset.

4.4. Hankintapäätösvaihe

4.4.1. Hankintapäätös

Hankintayksikön on tehtävä ehdokkaiden tai tarjoajien asemaan vaikuttavista välivaiheen ratkaisuista sekä tarjouskilpailun lopullisesta ratkaisusta kirjallinen päätös, joka on perusteltava. Päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on käytävä ilmi ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneet seikat. Hankintapäätöksen tekee se toimielin tai viranhaltija, jolle on hallintosäännössä tai delegointipäätöksellä annettu päätösvalta kyseessä olevasta hankinnasta.

Hankintapäätöstä koskeva kokous- tai viranhaltijapöytäkirja laaditaan noudattaen kuntalain ja hallintosäännön määräyksiä sekä yleisiä hyvän hallinnon periaatteita.. Pöytäkirjasta ja sen liitteistä tulee ilmetä hankinnan luonteesta ja laajuudesta riippuen mm. seuraavat asiat tarvittavin perusteluin:

- hankinnan yleiskuvaus
- hankittava tavara, palvelu tai rakennustyö
- milloin hankintailmoitus julkaistu HILMA-kanavalla
- käytetty hankintamenettely
- miltä yrityksiltä tarjouksia on pyydetty
- ketkä ovat antaneet tarjouksen
- tarjousten avaustilaisuuden luonne
- tarjoajien kelpoisuus
- yritysten mahdollinen sulkeminen kilpailusta
- tarjousten tarjouspyynnön mukaisuus/mahdollinen hylkääminen
- tarjouksia koskeva tarkistusneuvottelu, jos sellainen on pidetty
- tarjousten vertailu mahdollisine vertailutaulukoineen
- voittaneen tarjouksen valinta perusteluineen tarjouspyynnössä esitetyin valinta- ja arviointiperustein
- mahdolliset muut perustelut
- maininta sopimuksen syntymisajankohdasta
- muutoksenhakuohjeet
 - * kansalliset kynnysarvot alittavissa pienhankinnoissa liitetään mukaan kuntalain mukainen oikaisuvaatimusohje ja hankintaoikaisuohje
 - * kansalliset ja EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa liitetään mukaan hankintaoikaisuohje ja valitusosoitusohje markkinaoikeudelle.

4.4.2. Hankintapäätöksen tiedoksianto

Hankintayksikön tekemä päätös perusteluineen on annettava kirjallisesti tiedoksi kaikille niille, joita päätös koskee. Päätös annetaan tiedoksi käyttäen asianosaisen ilmoittamaa sähköistä yhteystietoa. Käytettäessä sähköistä yhteystietoa ehdokkaan ja tarjoajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon päivänä, jona asiaa koskeva sähköinen asiakirja on viestin vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että sähköistä viestiä voidaan käsitellä. Ajankohtana pidetään viestin lähettämisaikajankoa, jollei asiassa esitetä muuta luotettavaa selvitystä. Käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa hankintayksikön on merkittävä viestiinsä erikseen tieto viestin lähettämispäivästä.

Päätös perusteluineen sekä valitusosoitus ja oikaisuohje voidaan antaa tiedoksi myös postitse kirjeenä siten kuin hallintolaissa säädetään. Ehdokkaan ja tarjoajan katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon seitsemäntenä päivänä niiden lähettämisestä, jollei ehdokas tai tarjoaja näytä tiedoksiannon tapahtuneen myöhemmin.

4.4.3. Hankintaoikaisu

Hankintayksikkö voi itse poistaa virheellisen päätöksensä tai peruuttaa muun hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun, jolla on oikeudellisia vaikutuksia ehdokkaiden tai tarjoajien asemaan, ja ratkaista asian uudelleen (hankintaoikaisu), jos päätös tai muu hankintamenettelyssä tehty ratkaisu perustuu lain soveltamisessa tapahtuneeseen virheeseen tai jos asiaan on tullut sellaista uutta tietoa, joka voi vaikuttaa päätökseen, ratkaisuun tai hankintasopimuksen tekemisen edellytyksiin. Päätöksen tai ratkaisun oikaiseminen ei edellytä asianosaisen suostumusta.

Hankintayksikkö voi ottaa hankintaoikaisun käsiteltäväkseen omasta aloitteestaan tai asianosaisen vaatimuksesta. Hankintayksikön on ilmoitettava hankintaoikaisun vireille tulosta välittömästi niille, joita asia koskee. Asianosaisen on esitettävä vaatimus 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta. Hankintayksikkö voi itse ottaa hankintapäätöksen tai ratkaisun korjattavakseen 90 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena oleva päätös tai ratkaisu on tehty.

Hankintaoikaisuvaatimus tehdään päätöksen tehneelle hankintayksikölle. Viranhaltijan tekemästä päätöksestä hankintaoikaisuvaatimus tehdään toimielimelle, jonka alainen hankintapäätöksen tehnyt viranhaltija on. Toimielimen tekemästä päätöksestä hankintaoikaisuvaatimus tehdään hankintapäätöksen tehneelle toimielimelle.

4.5. Hankintasopimuksen tekovaihe

Kaikista hankinnoista, joista on tehty kirjallinen hankintapäätös, on tehtävä kirjallinen hankintasopimus valitun toimittajan kanssa. Hankintasopimus laaditaan kahtena samasanaisena kappaleena. Hankintasopimus syntyy vasta, kun sopimuksen osapuolet ovat allekirjoittaneet sopimuksen. Tarjouspyyntöasiakirjoissa on syytä mainita, että hankintasopimus syntyy vasta, kun hankintasopimus on allekirjoitettu.

Ennen kuin sopimus voidaan allekirjoittaa, on tilaajan pyydettävä toimittajalta tilaajavastuulain (1233/2006) mukaiset selvitykset, eli:

1. selvitys siitä, onko yritys merkitty ennakkoperintälain mukaiseen ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverolain mukaiseen arvonlisäverovelvollisten rekisteriin
2. kaupparekisteriote tai kaupparekisteristä muutoin saadut kaupparekisteriotetta vastaavat tiedot
3. selvitys siitä, ettei yrityksellä ole verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 20 b §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua verovelkaa taikka viranomaisen antama selvitys verovelan määrästä
4. todistukset työntekijöiden eläkevakuutusten ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että eräänntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty
5. selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista
6. selvitys työterveyshuollon järjestämisestä

Mikäli sopimuksen kesto ylittää 12 kuukautta, on toimittajan annettava kohtien 2-4 mukaiset selvitykset 12 kuukauden välein.

Hankinnasta tehtävä sopimus tehdään noudattaen sopimuksen tekemistä koskevia voimassa olevia yksityisoikeudellisia säännöksiä, kuten oikeustoimilakia. Hankintasopimusten ollessa yksityisoikeudellisia sopimuksia, hankintojen kilpailuttamiseksi ja sopimusten laatimisen helpottamiseksi niiden yhteydessä voidaan käyttää alan yleisiä sopimusehtoja.

Esimerkkejä keskeisistä sopimustiedoista:

- Sopimuksen yksilöinti
- Sopimusosapuolien tiedot (nimet, yhteystiedot, y-tunnukset)
- Hankinnan kohteen kuvaus ja vaatimukset
- Osapuolten vastuut ja velvoitteet
- Hintatiedot
- Toimitusaika tai sopimuskausi, toimitusehdot, maksuehdot
- Laskutustiedot
- Laadun seuranta
- Seuraamukset toimittajan virheestä ja viivästyksestä
- Vahingonkorvaus
- Immateriaalioikeudet
- Luottamuksellisuus, tietoturva, turvallisuus
- Erimielisyyksien ratkaiseminen
- Sopimuksen purkaminen
- Sovellettavat sopimusehdot
- Sopimusasiakirjojen pätevyysjärjestys (1. Sopimus, 2. Tarjouspyyntö, 3. sopimusehdot, 4. Tarjous)
- Allekirjoitukset

5. Erinäiset määräykset

5.1. Hankintojen valvonta

Lain valvonta on Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastuulla. Jokainen, joka katsoo hankintayksikön menetelleen hankintalain vastaisesti, voi tehdä toimenpidepyynnön Kilpailu- ja kuluttajavirastolle lainmukaisuuden tutkimiseksi. Kilpailu- ja kuluttajavirasto suuntaa valvontaa avoimuuden ja syrjimättömyyden kannalta kaikkein merkittävimpiin virheisiin ja laiminlyön-teihin, kuten hankintojen kilpailuttamatta ja ilmoittamatta jättämiseen (lainvastaisiin suora-hankintoihin), toimittajien tarjouskilpailuun pääsyn estämiseen sekä esimerkiksi tarkoituk-selliseen hankintailmoituksen laatimiseen puutteellisena niin, että kilpailuttamisen hyödyt jäävät saavuttamatta.

Hankintayksikön on valvottava hankintojen toteutumista. Tavarointa tai palveluita tilattaessa on käytettävä sopimustoimittajia. Hankintayksikön on reklamoitava toimittajalle välittömästi, havaittuaan toimituksessa tai laskutuksessa virheitä. Hankintayksikön on valvottava, että virheet tulevat korjattua asianmukaisesti.

5.2. Hankinta-asiakirjojen julkisuus

Hankintoja koskevien asiakirjojen julkisuus riippuu hankinta-asian käsittelyvaiheesta. Asia-kirjojen julkisuudessa noudatetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) eli julkisuuslain säännöksiä.

Esimerkkejä hankinta-asiakirjojen julkiseksi tulemisen ajankohdista:

Asiakirjatyyppe	Julkiseksi tulemisen ajankohta
Tarjouspyyntö	Kun se on allekirjoitettu tai vastaavalla tavalla var-mennettu
Tarjouspyynnön täydennyspyyntö	Kun hankintaa koskeva sopimus on tehty
Hankintapäätös perusteluineen	Kun se on allekirjoitettu tai vastaavalla tavalla var-mennettu. Asianosaisilla, eli mm. tarjouskilpailuun osallistuneilla, on oikeus saada tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä liike- ja ammattisalai-suustietoa lukuun ottamatta. Kokonaishintaa kos-keva tieto on kuitenkin annettava
Osallistumishakemukset, tarjouk-set ja muut hankintaa koskevat asiakirjat	Kun hankintaa koskeva sopimus on tehty lukuun ot-tamatta tarjoajan liike- ja ammattisalaisuuksia. Koko-naishintaa koskeva tieto on kuitenkin annettava.